Archetype

Robert Venturi (1925-2018)

Κώστας Τσιαμπάος - 23/09/2018

Το μάθημα για τον Robert Venturi ήταν, και είναι, ένα από τα ‘standards’ των μαθημάτων Ιστορίας & Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ. Τόσο τα πιο προσωπικά έργα και βιβλία του Venturi (κατοικία της Vanna Venturi, *Complexity and Contradiction in Architecture*) όσο και οι σημαντικές δουλειές του με την Scott-Brown (*Learning from Las Vegas*, Sainsbury Wing της National Gallery του Λονδίνου) διδάσκονται ως απαραίτητα κεφάλαια της αρχιτεκτονικής της σύγχρονης εποχής.* Κι όμως, ο Robert Venturi μοιάζει να είναι ακόμα ένας ‘παρεξηγημένος’ δημιουργός: Τι άλλο ήταν αυτός ο αρχιτέκτονας παρά ένας εικονοκλάστης, λαϊκιστής, κυνικός, αφελής; Ποιά είναι η αξία του και η σοβαρότητά του όταν αμφισβητούσε κάθε αξία και ειρωνευόταν κάθε σοβαρότητα; Γιατί να μας αρέσει ένα έργο που μοιάζει επιφανειακό, φτηνό, πρόσκαιρο, αύθαδες; Συνήθεις αξιολογικές κρίσεις οι οποίες εκφέρονται από φοιτητές και αρχιτέκτονες, ακόμα και πανεπιστημιακούς δασκάλους της αρχιτεκτονικής.

Αν όμως αυτός που κατηγορεί με ευκολία δεν έμενε στην επιφάνεια - την οποία υποτίθεται ότι απορρίπτει - αλλά πήγαινε πίσω από αυτήν, θα έβλεπε κάτι παραπάνω. Θα εκτιμούσε π.χ. την απλότητα της κατοικίας της Vanna Venturi ή την διακριτικότητα της επέκτασης της National Gallery και θα αναγνώριζε την ευφυία του μουσείου σύγχρονης τέχνης του San Diego ή την ποιητική της ξύλινης κατοικίας Lieb. Αλλά και αυτός που δεν θα έβρισκε τίποτα που να τον συγκινεί σε αυτήν την αρχιτεκτονική (δικαίωμά του) δεν θα μπορούσε παρά να εκτιμήσει την ριζοσπαστική θεωρητική ματιά του Venturi στην αρχιτεκτονική και την ιστορία της ή την πρωτότυπη ανθρωπολογική, σημειολογική εργασία του πάνω στις αστικές δομές του μεταβιομηχανικού καπιταλισμού.

Γιατί τελικά το "less is a bore" δεν ήταν ένα μανιφέστο κατά της απλότητας ή της αφαίρεσης. Το "more" που ήθελε ο Venturi ήταν ένα αίτημα για περισσότερη έρευνα, περισσότερη θεωρία, περισσότερη κριτική. Μια υπόμνηση ότι το Άστυ εμπεριέχει πολλαπλές αστικότητες, η Ιστορία πολλαπλές ιστορίες, ο Αρχιτέκτονας πολλαπλές πλευρές. Ο Venturi δεν μας ζητούσε να γίνουμε πολύπλοκοι και αντιφατικοί· ζητούσε να μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε την αντίφαση και πολυπλοκότητα της σύγχρονης (και όχι μόνο) πόλης και αρχιτεκτονικής ώστε να καταφέρουμε να υπερβούμε τα αδιέξοδα στα οποία οδηγούσε μια απλοϊκή σκέψη-επιθυμία σύμφωνα με την οποία ο (μοντέρνος) σχεδιασμός θα μπορούσε να δώσει τις σωστές απαντήσεις σε όλα τα προβλήματα. Μόνο μια τέτοια, καταρχάς, συνειδητοποίηση των ορίων μιας διαχειριστικής-γραφειοκρατικής στάσης θα οδηγούσε στην ανασυγκρότηση της αρχιτεκτονικής και του αρχιτέκτονα απέναντι σε νέα φαινόμενα και δεδομένα. Μόνο η αναγνώριση της σύνθετης μετανεωτερικής συνθήκης θα μπορούσε να ανοίξει τον δρόμο για την ανάπτυξη νέων μεθόδων και εργαλείων ανάλυσης και σύνθεσης.

Η παραπάνω, πολιτική τελικά, πρόταση για έναν εκ νέου στοχασμό της συνθετότητας είναι ίσως και η μεγαλύτερη κληρονομιά της σκέψης του Venturi. Ιδίως σήμερα όπου ο κίνδυνος, ξανά, βρίσκεται στο να νομίσουμε ότι οι απαντήσεις στα όσα μεγάλα και δύσκολα μας απασχολούν μπορούν να είναι απλές και προφανείς και οι λύσεις μπορούν να είναι οι γνωστές και δοκιμασμένες. Άλλωστε αυτή η εξιδανίκευση της

απλότητας, της καθαρότητας και της σαφήνειας μπορεί, πολύ εύκολα, να συγκαλύπτει πολυπλοκότητες και αντιφάσεις που δεν έχουν 'αναλυθεί' ποτέ.

* Αν ορίσουμε ως σύγχρονη εποχή τις τελευταίες 2-3 γενιές.